

Република България
ИКОНОМИЧЕСКИ
И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ

СТАНОВИЩЕ

на тема

„Национален план за въвеждане на еврото”

(разработено по собствена инициатива)

София

май 2022 г.

Икономическият и социален съвет (ИСС) включи в Плана за дейността си за 2022 г. разработването на становище на тема: „Национален план за въвеждане на еврото ”.

Разработването на становището бе разпределено на постоянната Комисия по макроикономика, бюджет и финанси към ИСС.

За докладчици по становището бяха определени г-н Станислав Попдончев – председател на Комисията по икономическа политика, член на ИСС от група 1 – работодатели, г-н Веселин Митов - председател на Комисията по труд, доходи, жизнено равнище и индустриални отношения, член на ИСС от група 2 – работници и служители, и г-н Богомил Николов – зам.-председател на ИСС, член на ИСС от група 3 – граждански сектор.

На две заседания на Комисията по макроикономика, бюджет и финанси към ИСС на 10 и 16 май 2022 г. бе приет проектът на становище.

На своята пленарна сесия, проведена на 27 май 2022 г., Икономическият и социален съвет одобри и прие настоящото становище.

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

БНБ	Българска народна банка
ВМ II	Валутно-курсен механизъм II
ДЧ	Държави членки
ЕЗ	еврозона
ЕК	Европейска комисия
ЕНМ	Единен надзорен механизъм
ЕП	Европейски парламент
ЕС	Европейски съюз
ЕЦБ	Европейска централна банка
ИПС	Икономически и паричен съюз на ЕС
ИСС	Икономически и социален съвет
МС	Министерски съвет
МПС	Механизъм на паричен съвет
НПВЕРБ	Национален план за въвеждане на еврото в Република България
ПС	Паричен съвет
ТБ	Търговски банки

Основни изводи и препоръки

1. Дискусията за въвеждане на еврото е еднозначно и формално завършена с присъединяването към ЕС на 1 януари 2007 г. ИСС подчертава, че ползите от присъединяването към еврото зависят в най-голяма степен от формулираните правителствени политики и прилагането на идентифицираните структурни реформи.
2. ИСС приветства установяването на механизъм на тясно сътрудничество в рамките на Европейския банков съюз и последвалото решение от 10 юли 2020 г. за включване на българския лев във Валутно - курсовия механизъм II (ВМ II). Тези решения бяха взети след изпълнение на редица предварителни условия за усъвършенстване на процедурите по несъстоятелност и ликвидация, укрепване на надзора на банковия и небанков финансов сектор, на рамката за управление на държавните предприятия и механизмите за противодействие на изпирането на пари. Това наложи пълна мобилизация и значителни усилия от страна на регулаторните и компетентни държавни органи за подобряване на качеството на институциите и промени в законодателството. Съществена част от тях вече дават своя положителен ефект, вкл. значително подобрена сигурност и устойчивост на банковия сектор.
3. Присъединяването към ВМ II, установяването на механизма на тясно сътрудничество на БНБ с ЕЦБ, определянето с ПМС № 103 от 25 март 2021 г. за изменение и допълнение на ПМС 168 от 03 юли 2015 г. за създаване на Координационен съвет за подготовка на Република България за членство в еврозоната (ДВ, бр. 52 от 2015 г.) на целева дата за влизане в ЕЗ и приемането през м. юни 2021 г. от Координационния съвет за подготовка на Република България за членство в ЕЗ на проект на **Национален план за въвеждане на еврото в Република България (НПВЕРБ)** са критично важни стъпки в общия евроинтеграционен процес и придвижване на страната към Икономическия и паричен съюз (ИПС).
4. ИСС обръща внимание, че правилността на решението за ускорено присъединяване към еврозоната (ЕЗ) се потвърждава напълно в сегашната ситуация, когато на преден план излиза необходимостта от адекватна и своевременна реакция на новите геополитически реалности и перспективи.
5. Кризите, свързани с КОВИД-19, значителният ръст на цените на енергийните и суровинните доставки, войната в Украйна, поетите допълнителни ангажименти за реформи във връзка с въвеждането на еврото, както и настройването на макроикономическите политики за трайно съответствие с изискванията на Пакта за стабилност и растеж налагат провеждането на еднопосочни структурни и институционални промени и разумна бюджетна, икономическа и надзорна политика.
6. Отчитайки усложненията в геополитическите и макроикономическите условия, ИСС решително възразява срещу всички опити за забавяне и връщане на този процес към самото начало, вкл. чрез формиране на негативни обществени нагласи, игнориране на положителния опит на трите прибалтийски държави, присъединили се към ЕЗ, отправяне на призови за провеждане на референдум в противоречие с вече поети правно обвързващи ангажименти на страната. В своята съвкупност те обезсмислят положените усилия, изпълнението на предварителните условия за присъединяване към ВМ II, както и поетата висока икономическа, социална и демографска цена на възприетия модел на паричен режим.

7. Проектът на НПВЕРБ осигурява най-обща рамка на подготовката за приемане на еврото, вкл. всички важни оперативни дейности и мерки, с които частният, публичният сектор и гражданите е необходимо да се ангажират, като конкретизацията на задачите, сроковете и отговорните за изпълнението институции следва да бъдат детайлно разписани в План за действие към НПВЕРБ.
8. ИСС изразява пълна подкрепа за възможно най-гладък и с най-малко смущения процес по въвеждането на еврото в ежедневието на гражданите, бизнеса, общините, финансовите и държавни институции и стриктното прилагане на принципите, регламентирани в проекта на НПВЕРБ, вкл. ефективност, отговорност, прозрачност, ясни правила за превалутиране, сигурност и защита на потребителите, предпазване от нанасяне на вреди на гражданите, минимизирани публични разходи и специално внимание към най-уязвимите лица.
9. ИСС подчертава необходимостта Координационният съвет за подготовка на Република България за членство в еврозоната своевременно да представи обстоен анализ на възможностите за покриване в изискуемите срокове на критериите от Маастрихт, вкл. ценовия критерий в условията на общ инфлационен ръст и неопределеност. На тази основа компетентните държавни органи следва да приложат подходящи инструменти за успешно противодействие на инфлацията и адресират максимално ефективно и бързо оценките за съответствие с критериите от Маастрихт и препоръките на редовния Конвергентен доклад на ЕК и ЕЦБ, който се очаква да бъде публикуван в средата на т.г.
10. ИСС счита, че при невъзможност за постигане на необходимите резултати, отчетени в редовния конвергентен доклад, правителството следва да изиска преглед и оценка чрез извънреден конвергентен доклад на ЕЦБ и ЕК през 2023 г., отчитащи рязката промяна в геополитическите условия и макросреда, които в своята цялост не подлежат на пряка намеса от страна на отговорните държавни институции в България.
11. В настоящата ситуация, основен въпрос пред българското общество, властите и финансовите институции е **необходимостта от отговорно политическо лидерство, ясно демонстрирана, а не декларативна политическа воля и аргументирана подкрепа за въвеждането на еврото на определената целева дата.** В тази връзка ИСС счита, че следва да бъде гарантирана практическата подготовка, предприетите категорични действия за общо ускоряване на предвидените мерки и завършване в срок на огромния обем техническа работа, независимо от очертаващия се напрегнат работен график.
12. **ИСС настоява определената дата за присъединяване към ЕЗ – 1 януари 2024 г., да бъде поставена като императивна цел на краткосрочната макроикономическа и бюджетна политика.** В тази връзка опитът на Хърватия в присъединителния процес до 1 януари 2023 г. придобива изключително значение и следва да бъде обект на ежедневно внимание от страна на отговорните институции, вкл. като сигнал за предприемане на спешни коригиращи и превантивни действия.
13. ИСС подчертава, че в настоящия момент, особено при новото развитие на глобалната и европейската икономическа среда, подготовката за присъединяване към ЕЗ трябва да продължи още по-решително и интензивно, след като бъдат адресирани адекватно всички идентифицирани проблеми, забавени процедури и неизпълнени предварителни условия. В тази връзка са необходими спешно финализиране, времево компресиране и

стриктно изпълнение на общия график, който ще бъде рамкиран с приемане от МС на НПВЕРБ и детайлизиран с План за действие.

14. ИСС настоява 47-то Народно събрание незабавно да обсъди доклад на Координационния съвет за подготовка на Република България за членство в ЕЗ относно приемането на НПВЕРБ и общия ход на подготовката за присъединяване към ЕЗ с оглед спазването на определената целева дата – 1 януари 2024 г.
15. ИСС изразява своето очакване, че новият Закон за БНБ ще бъде приет своевременно, като даде необходимата яснота относно начините на бъдещо разпореждане с международните валутни резерви, обезпечавачи българския лев, които към 29 април 2022 г. надхвърлят 62 млрд. лв. В този контекст ИСС очаква преходът от режим на паричен съвет към пълноправно участие в еврозоната да бъде осъществен без рискове пред макроикономическата, фискалната и финансовата стабилност на страната, при максимална прозрачност и спазване на принципа за ефективно и ефикасно управление на финансовите ресурси както от страна на правителството, така и от централната банка.
16. ИСС обръща внимание, че по-ранното оповестяване и разясняване на залегналата в проекта на НПВЕРБ мярка – един месец след решението за въвеждане на еврото и потвърждаване на обменния курс лев-евро, да влезе в сила изискване за задължително обозначаване на цените едновременно в евро и лева с продължителност 12 месеца, ще спомогне за изпреварващо елиминиране на опасенията за недобросъвестно повишаване на цените, ще улесни потребителите за по-лесно идентифициране на търговци и бизнеси, позволили си неправомерно завишаване на цените, и ще внесе необходимата сигурност у потребителите, че интересите им ще бъдат защитени.
17. ИСС обръща внимание, че в трите прибалтийски държави, присъединили се към ЕЗ, чиито изходни условия са най-близки до тези в България поради наличието на функциониращи парични съвети (ПС) в Естония и Литва и режим на фиксиран валутен курс в Латвия, бяха спазени първоначалните ангажименти за превалутиране по действащия фиксиран курс при балансиран минимален ръст на цените, пряко свързан с въвеждането на еврото. Това обстоятелство следва да бъде изведено на преден план при провеждане на комуникационната кампания по НПВЕРБ, особено като се отчетат все още широко битуващите нагласи, опасения и спекулации сред част от българското общество.
18. ИСС констатира, че забавянето на подготовката за приемане на еврото ограничава своевременното включване, компетентното и ефективно участие на представители на социалните партньори, академичната общност, бизнес организациите, неправителствения сектор и организациите за защита на потребителите в работата на Координационния съвет за подготовка на Република България за членство в ЕЗ и неговите работни групи.
19. Предвид възможността в работните групи на Съвета да вземат участие неправителственият сектор и социалните партньори, ИСС настоява да бъдат привлечени компетентни представители на национално представителните организации на работниците и служителите, работодателите и гражданското общество, включени в ИСС, за активно участие в работата на работните групи и

подгрупи. Включването на представители на социалните партньори и организациите на потребителите в работата на РГ „Защита на потребителите” и РГ „Комуникации” ще допринесе за по-успешното предотвратяване на потенциални некоректни опити за закръгляване на цените нагоре при въвеждане на еврото, осигуряване на по-висока надеждност при проучване на общественото мнение в подкрепа за еврото и по-широк обхват на информационната кампания.

20. ИСС обръща внимание, че българските граждани, работниците и работодателите имат право да бъдат подробно и своевременно информирани за защитата на техните спестявания и инвестиции, за мерките за противопоставяне на изкуственото повишаване на цените в момента на преминаването към еврото и за **гарантиране запазването на настоящия обменен курс при преминаване към еврото**. В тази връзка ИСС отбелязва значителното забавяне в активирането на мерките, залегнали в проекта на план за провеждане на информационна кампания и комуникационна стратегия, особено като се отчитат растящата инфлация и масовите опасения, че въвеждането на еврото може да въздейства като допълнителен фактор за нейното ускоряване.

Въведение

21. В изпълнение на ангажиментите по Договора за присъединяване на Република България и Румъния към ЕС от 2005 г. (в сила от 2007 г.), както и на общата стратегия за евроинтеграция, в периода 2015 - 2021 г. бяха взети поредица от ключови решения и предприети конкретни стъпки за ускорено присъединяване на страната към ЕЗ - ангажимент заявен при започване на преговорите за членство и препотвърден в Договора за присъединяване на Република България и Румъния към ЕС.
22. ИСС защити този стратегически избор в свое становище от декември 2017 г. на тема: „Ускоряване на подготовката за присъединяване на Република България към еврозоната”¹. Становището формулира ясно и аргументирано очакваните оценени ползи и предизвикателства на това решение, утвърждаващо по категоричен начин геополитическата принадлежност, посока и скорост на развитие на страната. Становището на ИСС отбелязва, че е необходимо „присъединяването към Механизма на обменните курсове (ERM II) и еврозоната да се изведе като непосредствена национална цел и водещ стратегически приоритет на икономическата политика“ и подчертава, че „Всякакво забавяне би генерирало нарастващи неизвестности пред страната, външни и вътрешни рискове по отношение на външната политическа подкрепа на държавите в ЕС за присъединяване към валутната зона. Възможно е да се появят допълнителни затруднения пред перспективите за устойчив икономически растеж, за дългосрочна макроикономическа и фискална стабилност, за постигане на обрат в тенденциите на пазара на труда и доходите, както и за задълбочаване на демографските дисбаланси“².
23. ИСС подчертава особения принос и ключовата роля на национално представителните организации на работниците и служителите, на работодателите и на гражданското общество за ангажирането на изпълнителната и законодателната власт с ускореното присъединяване към ЕЗ.
24. България въведе механизма на паричен съвет през м. юни 1997 г. като извънредна дисциплинираща рамка в съответствие със сключеното Пето Стендбай споразумение с МВФ и след поредица от предварителни условия, поставени в предишните четири споразумения, от които само първото беше изпълнено. По този начин страната ни стана част от малобройната група държави³, които понастоящем прилагат този специфичен режим на ограничителна парична политика, подчинена на законово регламентирани правила.
25. Българският паричен съвет възприе един от моделите с най-високо обезпечение на паричната база, прилаган някога в историята на паричните системи.⁴ Същевременно

---

¹ Налично на: <https://esc.bg/wp-content/uploads/2021/01/opinion-esc-3-46-2017-bg.pdf>

² Пак там, стр. 4 и 11.

³ Джибути, Хонконг, Босна и Херцеговина, Антигуа и Барбуда, Доминиканска република, Гренада, Сейнт Китс и Невис, Сейнт Лусия, Сейнт Винсент и Гренадини, Бруней. Виж: Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions“. IMF, 2020, стр. 9. Наличен на: <https://www.imf.org/en/Publications/Annual-Report-on-Exchange-Arrangements-and-Exchange-Restrictions/Issues/2021/08/25/Annual-Report-on-Exchange-Arrangements-and-Exchange-Restrictions-2020-49738>

⁴ В редица периоди то надхвърля значително 150 – 160 %. При всички други функциониращи ПС, ликвидните валутни резерви покриват 90 – 100% от парите в обръщение, като в много редки случаи надвишението е не повече от 10%. Вж. Kurt Schuler и Д. Добрев. Паричният съвет в България: устройство, особености и управление на валутния резерв. София, 2000 г. и др.

българският ПС запази някои инструменти на парична политика, вкл. регулирането на минималните задължителни резерви, подържани от ТБ в БНБ, функциите на БНБ като ограничен кредитор от последна инстанция чрез депозита на Управление „Банково“ в Управление „Емисионно“, приложими при строги ограничения, дефинирани в Закона за БНБ и Наредба 6 на БНБ за кредитиране на банки в левове срещу обезпечение от 19 февруари 1998 г. Този модел наред с първоначалните неблагоприятни характеристики, условия и дисбаланси в българската икономика, ограничените, непоследователни, колебливи и многократно отлагани структурни реформи, предопредели в значителна степен общата среда за функциониране на икономиката, паричната и бюджетна политика през последните двадесет и пет години, както и свързаните ефекти върху външния стокообмен, отраслова структура, иновационен капацитет, заетост, задълбочаващи се регионални диспропорции, изключително негативни демографски и емиграционни процеси и ниска скорост на сближаване на производителността и доходите към средните равнища в ЕС.

26. Във връзка с това ИСС обръща внимание, че преди присъединяването към ЕС България изпревареше Румъния по БВП на глава от населението в ППС. След 2007 г. страната зае трайно последно място, докато Румъния се придвижи с пет места напред по този обобщаващ показател за производителност и доходи, маркиращ общото равнище и скорост на конвергентния процес, достигайки 73%, спрямо 55% за България.

27. ИСС обръща внимание на протичащата през последните години промяна в основните макроикономически политики у нас, продиктувана от увеличаването на политическата нестабилност и преди всичко от действието на глобални и регионални външни фактори. От тях с най-значими както положителни, така и негативни ефекти върху упражняваните в страната политики са:

- установяването на продължителен период на относително близки до нулата или дори отрицателни основни лихвени проценти на най-големите в света централни банки, включително ЕЦБ;

- пандемията КОВИД-19 през последните две години, предизвикала значими допълнителни загуби на човешки капитал и ускоряване на технологичното обновяване на икономиките и дигитализацията;

- глобалното споразумение от Париж за борба с климатичните промени и отговорът на ЕС чрез приемането на Европейския зелен пакт и законодателния пакет „Подготвени за цел 55“;

- войната в Украйна от февруари т.г.

28. Тясното сътрудничество между БНБ и ЕЦБ след 1 октомври 2020 г. и развитието на институционалната архитектура на Европейския икономически и паричен съюз (ЕИПС) на свой ред очертават макронадзорната политика като нов критично важен допълнителен компонент на провежданите в страната макроикономически политики. Глобалното споразумение за международното данъчно облагане в рамките на ОИСР също ще окаже влияние върху макрополитиките в следващите години, особено в контекста на предприетите стъпки от България за пълноправно членство в тази международна организация.

29. ИСС подчертава, че в периода 2007 – 2014 г. общият процес на присъединяване към ЕЗ беше забавен, което стана причина за пропускане на редица благоприятни

възможности. Впоследствие в периода 2015 – 2021 г. бяха взети поредица от решения и предприети конкретни стъпки за общо ускоряване на подготовката, вкл. приемане на ПМС 168/2015 г. за създаване на Координационен съвет за подготовка на Република България за членство в ЕЗ, а впоследствие и установяване на механизъм на тясно сътрудничество в рамките на Европейския банков съюз, включване на българския лев във ВМ II през 2020 г. и определяне на целева дата – 1 януари 2024 г., за въвеждане на еврото.

30. На 24 юни 2020 г. УС на ЕЦБ реши да установи от 1 октомври 2020 г. тясно сътрудничество с БНБ, като на 10 юли 2020 г. беше взето решение за включване на българския лев във Валутно-курсния механизъм II. Тези решения бяха взети след изпълнение на редица предварителни условия, поставени и към Република Хърватия, която ускорено и много по-решително от България върви по пътя към еврото, ангажирайки се с присъединяване към ЕЗ от началото на 2023 г.
31. ИСС припомня, че механизъмът на тясно сътрудничество е обвързан с поемането и изпълнението на допълнителни ангажименти към надзора на банковия и небанков финансов сектор и на други предварителни условия в изключително кратки срокове. Това наложи пълна мобилизация и значителни усилия от страна на регулаторните и компетентни държавни органи за подобряване на качеството на институциите и предприемане на промени в законодателството. Голяма част от тях вече дават своя положителен ефект, вкл. значително подобрената сигурност и устойчивост на банковия сектор.
32. Установяването на тясно сътрудничество в рамките на Банковия съюз, присъединяването към ВМ II, определянето на целева дата за влизане в ЕЗ, както и приемането от Координационния съвет за подготовка на Република България за членство в ЕЗ през юни 2021 г. на **проекта на НПВЕРБ** са критично важни стъпки в общия евроинтеграционен процес и придвижването на страната към Икономическия и паричен съюз (ИПС).
33. Във връзка с това ИСС настоява определената дата за присъединяване към ЕЗ да бъде изведена като императивна национална цел на краткосрочната макроикономическа и бюджетна политика и подчертава, че въвеждането на еврото от 1 януари 2024 г. дава допълнителен шанс, тласък и принос за инициране на необходимите структурни реформи, за рязко подобряване на качеството и ефективността на институциите и националното стратегическо управление.
34. ИСС обръща внимание, че опитът на Република Хърватия в осъществяването на присъединителния процес до 1 януари 2023 г. придобива изключително значение и следва да бъде обект на ежедневно внимание от страна на отговорните институции, вкл. като сигнал за спешно предприемане на необходимите коригиращи и превантивни действия.
35. Отчитайки усложненията в геополитическите и макроикономическите условия, ИСС решително възразява срещу всички **опити за забавяне и връщане на този процес към самото начало**, вкл. чрез формиране на негативни обществени нагласи, игнориране на положителния опит на трите прибалтийски държави, присъединили се към ЕЗ, отправяне на призови за провеждане на референдум в противоречие с вече поети правно обвързващи ангажименти на страната. В своята съвкупност те обезсмислят положените усилия, изпълнението на предварителните условия, свързани с

присъединяването към ВМ II, както и поетата висока икономическа, социална и демографска цена, свързана с възприетия модел на паричен режим.

36. ИСС подчертава, че в настоящата ситуация основен въпрос пред българското общество, властовите и финансовите институции е **необходимостта от ясно доказана, а не просто декларативно заявена политическа подкрепа** от страна на основните парламентарно представени политически партии. В тази връзка следва да бъде гарантирана необходимата техническа подготовка, да бъдат предприети категорични и своевременни действия за общо ускоряване на действията и мерките, предвидени в проекта на НПВЕРБ, и да бъде извършена в срок огромния обем техническа работа, свързана с въвеждането на еврото, независимо от очертаващия се по-напрегнат работен график.
37. България се откроява сред малкото ДЧ на ЕС, които спазват повече от двадесет години принципите на рестриктивно общо управление на публичните разходи въпреки явната необходимост от по-добро прилагане на програмното бюджетиране и повишаване на ефективността, ефикасността и общата резултатност на бюджетните разходи.⁵ Междувременно натискът върху публичните финанси, свързан с КОВИД кризата, удължения цикъл на парламентарни избори, ръста на цените на енергоносителите и храните и войната в Украйна изправят пред нови предизвикателства бюджетната политика. Във връзка с това ИСС подчертава, че съвкупният ефект от действието на тези фактори може да застраши постигането на съответствие с част от критериите от Маастрихт за бюджетно салдо и темп на инфлацията.
38. ИСС счита за необходимо компетентните държавни органи да предприемат незабавно задълбочен преглед на изпълнението на бюджета за 2022 г., Плана за действие за изпълнение на последващите ангажименти след присъединяването към ВМ II, динамиката на макроикономическите параметри за оценка на спазването на номиналните критерии от Маастрихт и осигурят необходимите гаранции за постигане на положителна оценка за съответствие и вземане на решение от Съвета на ЕС през 2023 г. за приемане на България в ЕЗ на определената целева дата. При невъзможност за постигане на необходимите резултати, които да бъдат отчетени при редовната публикация на Конвергентния доклад в средата на т.г., правителството следва да изиска преглед и оценка чрез извънреден конвергентен доклад на ЕЦБ и ЕК през 2023 г., отчитащ рязката промяна в геополитическите условия и макросреда, които в своята цялост не подлежат на пряка намеса от страна на отговорните държавни институции.
39. ИСС изразява своята **сериозна загриженост и общо неудовлетворение от забавянето на формалния процес по приемане от МС на НПВЕРБ**, който регламентира основните принципи, необходимите промени в институционалната и правно-нормативната рамка и изпълнението на ключово значими дейности за успешно въвеждане на еврото от 1 януари 2024 г. ИСС припомня, че конкретните задачи по подготовката за членство в ЕЗ, прецизираните срокове и отговорни институции предстои да бъдат формулирани детайлно в **План за действие към НПВЕРБ**. В този контекст ИСС обръща внимание и на закъснелия старт на процедурите за избор на нов Управител на БНБ.

---

⁵ Последните места на България в разпознаваеми международни класации и в общото състояние и резултатност в основните области на политики, в т.ч. образование, здравеопазване, сигурност и др., потвърждават този извод.

Оползотворяване на опита на новоприсъединилите се ДЧ на ЕЗ, и на Хърватия

40. Опитът на Литва, Латвия и Естония в цялостната подготовка по въвеждането на еврото е изключително подходящ за България, предвид сходните парични режими, предхождащи този преход. Опитът на Република Хърватия също придобива критично значение, доколкото страната пое по-късно по този път, но определи по-ранна дата за присъединяване към ЕЗ и най-вероятно ще се възползва максимално от новата обстановка на радикални промени в геополитическия и европейски контекст и от откриващите се възможности. В същото време понастоящем България и Хърватия са единствените ДЧ извън ЕЗ, присъединили се към банковия съюз чрез механизма на тясно сътрудничество между националния им компетентен орган и ЕЦБ.
41. В трите прибалтийски държави, присъединили се към ЕЗ, чиито изходни условия са най-близки до тези в България поради наличието на функциониращи ПС в Естония и Литва и режим на фиксиран валутен курс в Латвия бяха спазени първоначалните ангажименти за превалутиране по действащия фиксиран курс при балансиран минимален ръст на цените, пряко свързан с въвеждането на еврото. ИСС обръща внимание, че това обстоятелство следва да бъде изведено на преден план при провеждане на комуникационната кампания по НПВЕРБ, особено като се отчетат все още широко битуващите нагласи, опасения и спекулации сред част от българското общество.
42. ИСС се присъединява към заключението в проекта на НПВЕРБ, че опитът на тези държави показва, че „правилното планиране и подготовка за въвеждане на еврото намаляват потенциалните рискове, свързани с неефективно разпределение на работата във времето, както и затруднения в ежедневната дейност на институциите, бизнеса и гражданите.“
43. Опитът на ДЧ приели последни еврото, показва, че в предхождащия период следва да се приеме специален закон, уреждащ общите принципи за неговото въвеждане, вкл. за продължаване действието на съществуващите договори, датата на присъединяване към ЕЗ, дефинирания период на паралелно парично обръщение и двойно обозначаване на цените, защитата на потребителите, промените в основни закони и подзаконови актове, свързани с българския лев, вкл. публични финанси, платежни услуги, данъчна система, капиталов пазар, финансова система, търговско право и др. Следва да бъдат отстранени и несъответствия с нормативната рамка на ЕС и ЕЦБ, отбелязани в досегашните конвергентни доклади. Този процес стартира у нас в началото на 2021 г. с промени на законите за БНБ, за кредитните институции, за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобито имущество и е свързан с укрепване на независимостта на централната банка, обезпечаване на забраната за парично финансиране и укрепване стабилността на кредитните институции.
44. ИСС подчертава необходимостта от изключително внимателно наблюдение на хода на подготовка и развитие на процедурата за кандидатстване на Хърватия за присъединяване към ЕЗ, обявено за началото на 2023 г. Особено внимание следва да се обърне на бюджетния и ценови критерий и референцията към трите ДЧ на ЕС, с най-ниска годишна инфлация, които ще бъдат посочени в Конвергентния доклад в средата

на т.г.⁶ От изключителна важност е и какъв подход ще бъде следван по отношение достигнатото равнище на държавен дълг към БВП, който за Хърватия надминава 80% при целева стойност от 60%. В тази връзка следва да се припомни, че на 20 май 2020 г. ЕК публикува своето предложение за специфични препоръки (СП) на Съвета към ДЧ, съобразени с икономическите последици от пандемията от COVID-19, и задейства общата клауза за дерогация в рамките на Пакта за стабилност и растеж, считано от 20.03.2020 г., която е валидна и за 2022 г. Това може да даде шанс за позитивна оценка на критериите за бюджетно салдо и дълг по отношение на Хърватия и България в Конвергентния доклад на ЕЦБ и ЕК, който предстои да бъде публикуван в средата на настоящата година.

Обществени нагласи и информираност

45. ИСС за пореден път констатира липсата на широка обществена информираност по отношение на практическите аспекти на присъединяване към ЕЗ и липсваща навременна, специфична и детайлизирана комуникация с основните задължени лица и заинтересовани страни – общини, бизнес, доставчици на специализирани услуги (счетоводни, софтуерни, системи за корпоративно управление и др.), капиталов пазар, стокови борси, небанков финансов сектор, гражданското общество, потребителите, социални партньори и др.
46. ИСС обръща внимание, че българските граждани, работниците и работодателите имат право да бъдат подробно информирани за защитата на техните спестявания и инвестиции, за начините за противопоставяне на изкуственото повишаване на цените в момента на преминаването към еврото, за курса на преминаване от лев към евро и начина и степента на гарантиране запазването на настоящия обменен курс. В тази връзка проектът на НПВЕРБ регламентира основните принципи и етапи за провеждане на информационна кампания с цел повишаване информираността на българските граждани за начина на замяна на лева с евро, визуалните и защитни характеристики на евробанкнотите и монетите, мерки за защита на потребителите и други важни въпроси, свързани с въвеждането на еврото.
47. ИСС отбелязва значителното забавяне в активирането на мерките, залегнали в проекта на план за провеждане на информационна кампания. Предвид растящата инфлация и масовите опасения, че въвеждането на еврото може да въздейства като допълнителен фактор за нейното ускоряване, следва незабавно да се предприеме информационна кампания за разясняване на залегналата в проекта на НПВЕРБ мярка – един месец след решението за въвеждане на еврото и потвърждаването на обменния курс лев-евро да влезе в сила изискване за задължително обозначаване на цените едновременно в евро и лева, което да продължи 12 месеца. По-ранното оповестяване и разясняване на този подход, приложен към момента на въвеждане на еврото, ще спомогнат за изпреварващо елиминиране на опасенията за недобросъвестно повишаване на цените, ще улеснят потребителите за идентифициране на търговци и бизнеси, позволили си неправомерно завишаване на цените, и ще внесат необходимата сигурност, че интересите им ще бъдат защитени.

---

⁶ Към м. март т.г. това са Гърция, Малта и Португалия, освен ако не бъдат изключени от калкулацията на целевия ценови критерий поради съществено ниско различно ценово ниво спрямо останалите ДЧ на ЕС, дължащо на натрупване на национално специфични фактори. Виж: ЕЦБ, Convergence criteria, Price developments and Treaty provisions на <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/convergence-criteria.en.html>

48. ИСС изразява сериозна загриженост за общото закъснение на информационната кампания, конкретно на нейната първа подготвителна фаза (30 месеца преди въвеждане на еврото), и за включването на значими дейности – създаване на специална интернет страница за въвеждане на еврото, организация на обществени поръчки за нейното възлагане и др.⁷ В конкретен план е необходимо при възлагане и изграждане на специалната интернет страница да бъдат включени възможности за рефериране на отделните групи задължени лица и заинтересовани страни към различни детайлизирани функционалности и приложения, които дават необходимите разяснения относно конкретни изисквания, условия и срокове за прилагане, отговорни институции, контактни точки и отговорни лица и др.
49. ИСС обръща внимание на необходимостта от незабавно ускоряване и постигане на широк обхват на сериозно подготвена, професионална и широко достъпна информационна кампания, както и от ясна ангажираност на Министерството на финансите, БНБ и Координационния съвет за въвеждане на еврото в България в нейното осъществяване. Основни говорители по тези въпроси следва да бъдат компетентни и отговорни представители на тези институции, вместо да се изтласква общественият дебат в зоната на популизма и некомпетентността и да се запълва информационният вакуум чрез тиражиране на неверни твърдения и откровени заблуди в медийното пространство.

Необходими условия, процедури и практическа подготовка за замяна на българския лев с еврото

50. ИСС припомня, че процедурно влизането в ЕЗ включва: първо, оценяване готовността на държавата кандидат на основата на периодични доклади за конвергенция на всеки две години от ЕЦБ и ЕК или чрез извънредни конвергентни доклади при поискване от съответната държава кандидат за членство в еврозоната; второ, вземане на решение от Съвета на ЕС за приемане в ЕЗ по предложение на ЕК и по препоръка от държавите – членки на ЕЗ, и след проведени консултации с ЕП и дебат в Европейския съвет; трето, фиксиране от Съвета на обменния курс⁸, по който еврото заменя валутата на присъединяваната се държава по предложение на ЕК и след консултации с ЕЦБ. Финалното решение се взема от всички ДЧ на ЕЗ, и държавата кандидат посредством гласуване с пълно единодушие в Съвета. Предвид ускоряващата инфлация ИСС настоява за сериозни гаранции, че България твърдо и без колебания ще отстоява присъединяването към ЕЗ да се осъществи при действащия към момента валутен курс лев-евро.
51. Според проекта на НПВЕРБ присъединяването на България към ЕЗ на определената целева дата - 1 януари 2024 г., е планирано без преходен период. Превалутирването ще се извършва по неотменимо фиксирания валутен курс, като е предвидено в рамките на

---

⁷ Проект на НПВЕРБ, стр. 66.

⁸ Редица официални документи на правителството и БНБ декларират ясни позиции - присъединяването на Р България към еврозоната да се осъществи при действащия валутен курс. Виж: Позиции по глава 11 „Икономически и паричен съюз“ при преговорите за присъединяване към ЕС, представени пред ЕК през 2000 г. и 2002 г.; Предприсъединителната икономическа програма 2005 – 2008 г., представена на ЕК през 2004 г.; „Споразумение между Министерския съвет на Република България и Българската народна банка за въвеждане на еврото в Република България“ http://www.bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_law/agreements_bnb-cm_bg.pdf

един месец левът и еврото да бъдат едновременно законно платежно средство с възможност за последващ обмен на касите на ТБ и БНБ.

52. ИСС изразява пълна подкрепа за възможно най-гладък и с най-малко смущения процес по въвеждане на еврото за ежедневието на гражданите, бизнеса, финансовите и държавните институции и за стриктно прилагане на принципите, регламентирани в проекта на НПВЕРБ, вкл. ефективност, отговорност, прозрачност, ясни правила за превалутиране, сигурност и защита на потребителите, предпазване от нанасяне на вреди на гражданите, минимизирани публични разходи и специално внимание към най-уязвимите лица.

53. Проектът на НПВЕРБ осигурява най-обща рамка на подготовката за приемане на еврото, вкл. всички важни оперативни дейности и мерки, с които частният, публичният сектор и гражданите е необходимо да се ангажират, като конкретизацията на задачите, сроковете и отговорните за изпълнението институции следва да бъдат детайлно разписани в План за действие към НПВЕРБ. По-конкретно НПВЕРБ дефинира:

- правила за преизчисляване на цените и други стойности;
- процедури за замяна на пари в брой и конвертиране на левови депозити и заеми;
- процедури за снабдяване и разпространение на евробанкноти и монети;
- необходими законодателни промени;
- основни принципи и етапи на информационната кампания за повишаване на обществената информираност за начина на замяна на лева с евро, визуалните и защитните характеристики на евробанкнотите и монетите;
- мерки за защита на потребителите и други обществено и институционално значими въпроси, свързани с въвеждането на еврото, и др.

54. ИСС подчертава, че в настоящия момент, особено при новото развитие на глобалната и европейската икономическа среда, **подготовката за присъединяване към ЕЗ трябва да продължи още по-решително и интензивно, след като бъдат адресирани адекватно всички идентифицирани проблеми, забавени процедури и неизпълнени предварителни условия.**

55. **Във връзка с това е необходимо спешно финализиране на НПВЕРБ.** От изключително значение са времето компресиране и стриктното изпълнение на общия график, който ще бъде рамкиран с приемане от МС на НПВЕРБ и детайлизиран с Плана за действие към НПВЕРБ.

56. Като отчита общата промяна в икономическата среда, ИСС очаква изпълнителната и законодателната власт да се ангажират с благоразумно управление на публичните финанси, прилагане на засилени макропруденциални мерки и рязко ускоряване на необходимите институционални и регулаторни промени в идентифицираните основни направления:

- изпълнение на последващи ангажименти след присъединяването към ВМ II;
- изпълнение на критериите за номинална и правна конвергенция, в т.ч. т.нар. критерии от Маастрихт спрямо констатациите за съответствие от Конвергентните доклади на ЕК и ЕЦБ;

- нормативна, организационна и техническа подготовка за замяна на българския лев с еврото.

57. ИСС обръща внимание, че изпълнението на тези императивни и незаобиколими условия за въвеждане на еврото ще допринесе в същото време в дългосрочен план за устойчиво сближаване на доходите, производителността и качество на живот спрямо средните равнища в ЕС и ЕЗ. В новите условия на растяща инфлация ИСС препоръчва изработване и провеждане на подходяща политика по доходите, която едновременно да компенсира изоставането на реалните доходи и да подпомага процеса на догонване на средното за еврозоната равнище на доходите. Политиките, които подпомагат сближаването на доходите с ДЧ на ЕЗ, са от все по-нарастващо значение в контекста на присъединяването към еврозоната.
58. Ангажиментите след присъединяване към ВМ II включват: прилагане на мерки и реформи в небанковия финансов сектор, управление на държавните предприятия, изпълнение на дейностите от пътната карта за промени в правната рамка на несъстоятелността и противодействието на „изпирането на пари“, повечето от които инициирани като част от поставените предварителни условия.
59. ИСС припомня, че критериите за членство в ЕЗ са определени в Договора от Маастрихт и включват:
- среден темп на инфлация, ненадвишаващ с повече от 1.5 пр. п. средния темп на инфлация в трите ДЧ с най-добра ценова стабилност;
  - бюджетен дефицит, ненадвишаващ 3% от БВП;
  - държавен дълг, ненадвишаващ 60% от БВП;
  - номинален дългосрочен лихвен процент, измерен чрез доходността на десетгодишните държавни облигации в национална валута, непревишаващ с повече от 2 пр. п. средната стойност на трите ДЧ с най-добра ценова стабилност;
  - участие във ВМ II най-малко две години преди оценката без обезценяване спрямо централния курс.
60. В условията на протичаща радикална промяна в геополитическите условия и макроикономическата среда, настъпила след началото на военните действия в Украйна, от изключително значение е изпълнението на Маастрихтските критерии за присъединяване към ЕЗ, потвърдено до този момент от периодичните оценки в конвергентните доклади на ЕЦБ и ЕК от 2012 г., 2014 г. и 2016 г. ИСС очаква икономическите последици за България от задълбочаващата се криза, свързана с войната в Украйна, и предприетите двустранни санкции, да се проявят основно в забавяне на икономическия растеж и натиск за повишена инфлация и публични разходи. На свой ред това може да постави под риск изпълнението на номиналните критерии за влизане в ЕЗ по отношение на инфлацията и бюджетния дефицит. В тази връзка ИСС подчертава отново необходимостта от провеждане на разумна бюджетна, икономическа и надзорна политика.
61. Потенциалните правни несъответствия следва да бъдат своевременно идентифицирани и коригирани с оглед получаване на положителна оценка в Конвергентния доклад на ЕК и ЕЦБ в средата на т.г., решението на Съвета на ЕС по предложение на ЕК, препоръките от ДЧ на ЕЗ, както и консултациите с ЕП и Европейския съвет в годината преди въвеждане на еврото.

62. Една от най-значимите предстоящи задачи в областта на законодателната рамка е изработването на нов Закон за БНБ за постигане на пълно съответствие със специфичните изисквания на ЕЦБ към паричната политика, валутни резерви, статистика, платежни системи, емитиране на банкноти, избор на одитори, финансово отчитане, политика на валутния курс, международно сътрудничество и др. Проектът на НПВЕРБ посочва необходимостта от своевременно изготвяне на нов Закон за БНБ, който да влезе в сила от датата на присъединяване на България към ЕЗ, което предполага, че към настоящия момент работата върху него следва да е получила значителен напредък.
63. ИСС изразява своето очакване, че новият Закон за БНБ ще бъде приет своевременно, давайки необходимата яснота относно начините на бъдещо разпореждане с международните валутни резерви, обезпечаващи българския лев, които към 29 април 2022 г. надхвърлят 62 млрд. лв. В този контекст ИСС очаква преходът от режим на паричен съвет към пълноправно участие в еврозоната да бъде осъществен без рискове пред макроикономическата, фискалната и финансовата стабилност на страната, при максимална прозрачност и спазване на принципа за ефективно и ефикасно управление на финансовите ресурси както от страна на правителството, така и от централната банка.
64. Общата координация, организирането и наблюдението на практическата подготовка за въвеждане на еврото е регламентирана в ПМС № 168 от 2015 г. за създаване на Координационен съвет за подготовка на Република България за членство в еврозоната. Съветът е създаден като постоянно действащ консултативен орган на правителството, осигуряващ координация и сътрудничество между БНБ и други държавни органи и неправителствен сектор. Съветът се председателства съвместно от управителя на БНБ и министъра на финансите, който е национален координатор на подготовката на Република България за членство в ЕЗ. Към Съвета са сформирани седем работни групи:
- РГ „Макроикономически анализи и публични финанси“;
  - РГ „Публична администрация“;
  - РГ „Небанков финансов сектор“;
  - РГ „Пари, платежна инфраструктура и кредитни институции“;
  - РГ „Нефинансов сектор“;
  - РГ „Защита на потребителите“;
  - РГ „Комуникации“.
65. Предвид възможността в работните групи да вземат участие неправителственият сектор и социалните партньори ИСС настоява да бъдат привлечени компетентни представители на национално представителните организации на работниците и служителите, работодателите и гражданското общество, включени в ИСС, за активно участие в работата на работните групи и подгрупи. Включването на представители на социалните партньори и организациите на потребителите в работата на РГ „Защита на потребителите“ ще допринесе за по-успешното предотвратяване на потенциални некоректни опити за закръгляване на цените нагоре при въвеждане на еврото. Друга подобна възможност е участие в РГ „Комуникации“ за осигуряване на по-висока надеждност при проучване на общественото мнение в подкрепа за еврото и по-широк обхват на информационната кампания.

66. Изразявайки общо неудовлетворение, ИСС констатира, че закъснението на общия процес на подготовка за приемане на еврото ограничава своевременното включване, компетентното и ефективно участие на представители на социалните партньори, академичната общност и бизнес организации, неправителствения сектор и организациите за защита на потребителите в работата на Съвета и неговите работни групи.

/п/

Зорница Русинова

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ